

УДК 007 : 304 : 070

РЕПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ ЖАНРОВИХ ОЗНАК ПУТІВНИКА І ТРЕВЕЛ МЕДІАТЕКСТУ

КОВАЛЬОВА Тетяна,

канд. наук із соц. комунік.,

Сумський державний університет, вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна, e-mail: tatkovalova@gmail.com.

Сучасні дослідники розглядають тревелог як мета жанр, який синтезує різні утворення та акумулює їх елементи. Більшість науковців розглядають тревелог як художньо-публіцистичний текст. Проте важливе місце у ньому займають науково-документальні факти та образ реально-го шляху. Тому є необхідність детального аналізу жанрових ознак тревелогу, його тяжіння до публіцистики документальної. Мета статті – визначити репрезентативність жанрових ознак путівника і тревелогу. Увага акцентується на виділенні спільних ознак указаних жанрових одиниць. З'ясовано, що значимими елементами путівника є фактографічність, документальна деталізація та послідовне неперервне відображення шляху, яким рухається мандрівник. Доведено, що у тревелозі також виявляються основні риси путівника – фактографічність та рух означеним шляхом. Пояснено, що крім ознак путівника для тревелогу також обов'язковими є публіцистичне відображення дійсності та авторська присутність. Ці ознаки й вказують на відмінність досліджуваних жанрів.

Ключові слова: шлях, путівник, тревелог, жанрові ознаки, публіцистичність.

REPRESENTATIVENESS OF GENRE FEATURES OF A GUIDEBOOK AND TRAVEL MEDIA TEXT

Modern researchers view the travelogue as a meta-genre that synthesizes various genre formations and accumulates their elements. The majority of scientists consider the travelogue to be a literary publicistic text. However, scientific documentary facts and the image of a real path take an important place in such texts. Therefore, there is a need to conduct a deep analysis of travelogue genre features and to highlight the genre's tilt towards documentary journalism. The aim of the article is to determine the representativeness of genre features of guidebooks and travelogues. The great focus is placed upon distinguishing the genre features of the identified genre units. It is determined that guidebooks are notably characterized by their factual nature, documentary detailing, lack of imagery and consistent continuous reflection of the way the traveler moves. It is proved that travelogues also display the fundamental features of guidebooks – factual nature and movement along a defined travel path. It is explained that besides having guidebook features, travelogues also necessarily have a publicity reflection of reality and author's presence. These particular features indicate the difference between the genres under consideration.

Key words: path, guidebook, travelogue, genre features, publicity.

Вступ. Нині тревел медіатекст є досить поширеною формою подання інформації про мандрівку чужим простором, адже прагнення відобразити складну картину сучасного світу та вимоги читачів спонукають публіциста до активних пошуків засобів оновлення формату, тематики, жанрів, форм спілкування з читачем. Сучасні дослідники розглядають тревелог як метажанр, що акумулює як сталі ознаки, так і змінні [13]. Такий підхід зумовлений новітніми науковими студіями щодо вивчення аспектів жанротворення. Дослідники досить активно відстоюють позицію щодо жанрової приналежності тревелогу до літератури non-fiction [3], проте деякі науковці не відмовляються від тенденції наближення тревелогу до пригодницького роману, щоденника, подорожнього нарису, взагалі будь-якої літератури мандрів.

© Ковальова Т., 2018

Так, Ю.Полежаєв вказує на функціонування тревелогу на межі художньої та документальної літератури (документалістики) у формі путівника [6–7]. Як літературне явище, в якому поєднуються різні літературні жанри, розглядає тревелог А. Майга. До того ж дослідниця визначає таке жанрове поєднання найбільш значимою характеристикою означеного жанру. Вказує, що тревелог складається із неоднорідних форм та жанрів, характеризується безліччю інтертекстуальних зв'язків і відступів [5]. Такі суперечності часом унеможливають формулювання точної жанрової дефініції тревелогу. Ю. Розанова зауважує, що на становлення жанру впливають соціокультурні особливості [8]. Проблеми осмислення аспектів нової термінології, її значення та місця серед альтернативних дефініцій сучасних медіа-студій приділяє увагу О. Юферева [11–12]. Дослідженням сюжетного, топологічного, часового діапазону тревелогів цікавляться російські науковці Т. Печерська, М. Строганов, О. Рощина, Н.Константинова та ін. [9]. Отже, на сьогодні актуальною є проблема співіснування різних жанрових ознак в тревелозі – сучасній жанровій модифікації.

Метою дослідження є визначити репрезентативність жанрових ознак путівника і тревелогу. Мета передбачає виконання таких завдань: з'ясувати основні риси путівника, які характерні й для тревелогу; визначити відмінність тревелогу й путівника. Об'єкт дослідження – тревелог М. Кідрука «Любов і піраньї».

Методи дослідження. Вибір методів дослідження зумовлений особливостями наукової проблематики та теоретичними питаннями, порушеними в статті. В основу покладено методологічний принцип, що передбачає синтез логічного, типологічного, компаративного аналізу тревел медіатексту. Специфіка логічного методу полягає у виділенні тільки найсуттєвіших, визначальних та істотних жанрових ознак путівника й тревелогу. З'ясувати подібні й відмінні жанрові ознаки досліджуваних текстів уможливив типологічний метод. Специфіка компаративного методу полягає у порівнянні жанрових ознак путівника і тревелогу. Визначення місця й ролі автора в ході вимальовування маршруту, значення документальних фактів у відтворенні реального шляху було здійснено системно-структурним методом.

Результати й обговорення. Структура книги М. Кідрука «Любов і піраньї» в схематизованому вигляді представлена інформаційно-пізнавальною складовою, яка репрезентує у творі власне публіцистичність. Путівник як жанр є основою подорожнього нарису, цю ж функцію виконує він і в сучасному тревелозі. Хоча структура жанру тревелогу триєдина: людина, шлях, світ, однак співвідношення та взаємозв'язки тут бувають різними. Відзначимо, що в подорожньому нарисі на першому плані світ, а мандрівник-оповідач йде шляхом його пізнання, то в тревелозі, сучасній модифікації жанру, світ та людина рівною мірою є об'єктом масовокомунікаційного когнітивного інтересу. Путівник як окремий жанр існує дещо умовно, це передусім особлива форма, яку, в першу чергу, вирізняє наявність певної довідкової інформації, яка допомагає планувати й здійснювати подорожі, орієнтуватися в певному місці під час мандрівки. Таким чином, функції путівника – інформувати реципієнта про топографічний та соціокультурний простір певного міста чи регіону; надавати точний та доступний історичний фактаж; акцентувати на природних, економічних чи суспільних особливостях описуваної території.

У книзі М. Кідрука архітектоніка путівника, жанрової основи тревелогу, підпорядкована послідовній оповіді про шлях, який долає мандрівник, прямуючи до своєї мети. Це варто розцінювати як свідчення підсилення об'єктивності твору.

Мандрівник-оповідач М. Кідрука в книзі «Любов і піраньї» має за основну мету відвідування Бразилії. Однак спочатку М. Кідрук хотів взимку «потинятись Близьким Сходом. Відвідати Сирію, Йорданію, Ліван...» [4, с. 13]. Подорож до Бразилії мандрівник аж ніяк не планував. Ідея виникла спонтанно під час спільного обіду з Алексом, колегою та другом, («він же – Саня, він же – Алі, на чотири роки старший за мене» [4, с. 10], який і запропонував поїздку. У автора не було навіть ніякої

цікавості «чому саме Бразилія?», тільки стверджувальна відповідь на авантюрну пропозицію. Так тоді була позначена мета ще однієї поїздки: «Поїхати за будь-яку ціну. Рвонуть світ за очі, зануритися в авантюру, поринути з головою в коловорот пригод, забути про все, що гнітить і скеміє в душі, врешті-решт просто втекти від проблем!» [4, с. 13].

У «Любов і піранії» є формальні маркери путівника, а головна комунікаційна мета автора якого – донесення необхідної адресату інформації щодо маршруту подорожі з картами, особливостей дороги (вид транспорту, вартість квитків, тривалість поїздки, ціни та умови проживання в хостелах), пам'ятники культури та короткі історичні екскурси, фотографії тощо. Слід відзначити, що самі мандрівники, Кідрук та троє друзі, під час поїздки до Бразилії мали путівник «Lonely Planet: Brazil» та величезну карту Бразилії.

До тексту включено три карти: усієї Бразилії, окремо Пантаналу – найбільшої заболоченої місцевості світу, у верхів'ях річки Парагвай, та острова Санта-Катарина. Автором також представлена значна за обсягом та значимістю інформація про сучасну інфраструктуру (іноді її повну відсутність) бразильської місцевості, через яку прокладено маршрут. Крім коротких довідкових елементів, виокремлюємо випадки концентрованої подачі інформативних розлогих довідок. Це, наприклад, детальні розвідки про містечко Куйяба, яке називають північними воротами Пантаналу, про Пантанал, заповідник «Чапада-дос-Гуймараньєс», будівництво Транспантанейри, ГЕС «Ітаїпу», комплекс найгарніших водоспадів світу – Фоз-ду-Ігуасу та різноманітні за змістом довідки про тваринний світ Бразилії. Історичні довідки за маршрутом подорожі стосуються історії заснування містечка Куйяба золотошукачами, історії будівництва дамби на кордоні між Бразилією та Парагваєм.

Маршрут мандрівника-оповідача роздроблюється на різні за обсягом фрагменти, кожен із них має заголовок, який фіксує місцезнаходження в географічному просторі. Водночас він визначає і послідовність оповіді про шлях та подорожні описи, і принципи поділу книги на розділи. Тревелог «Любов і піранії» складається (крім передмови, резюме до розділів, хеппі-енду для хлопчиків та хеппі-енду для дівчаток, додатків «Класифікація дівчат: коротка версія (за редакцією М. Кідрука та М. Гонзалеса)» з одинадцяти розділів. Не складно помітити, що принцип поділу на розділи просторовий і відповідає основним фрагментам шляху, що пролягає через пройдені території: «Здавалося б, а до чого тут Бразилія?», «Київ – Мілан – Сан-Паулу – Кампо-Гранде – Куйяба», «Транспантанейра», «Стежками Пантаналу», «Дамба «Ітаїпу» і подвійний візит у Парагвай», «Joaguina Beach Party». Відслідковуємо й відхилення від просторового поділу, адже деякі розділи, наприклад, мають такі назви: «Рибалка на піранії» (плавання по Ріо Кларо – найбільшій притоці Ріо Парагваю, де водяться піранії); «Забавки з крокодилами» (плавання в одній із заплав Ріо Кларо поряд із крокодилами).

Характеризуючи шлях в цілому, зазначаємо, що пролягає він через географічний простір Бразилії й артикульований на величезну кількість фрагментів, із яких автором відібрані та відображені найбільш значущі. Рівень повноти відтворення при цьому різний, від схематизму до фотографічності на окремих ділянках (поїздка Транспантанейрою, нічне сафарі та піша мандрівка болотистим Пантаналом, плавання річкою Ріо Кларо, екскурсія найбільшою гідроелектростанцією на планеті – «Ітаїпу»). Так шлях відтворюється з фактографічно-документальною образністю.

Розглянемо спочатку зображення шляху в цілому, а потім один із його фрагментів, відображених детально, що дозволить здійснити реконструкцію жанрових принципів, якими керується автор путівника.

Початок подорожі фіксується третім розділом книги «Київ – Мілан – Сан-Паулу – Кампо-Гранде – Куйяба». Крім того, позначається дата та місце початку маршруту подорожі – «2 грудня 2009 року. Аеропорт Бориспіль» [4, с. 24]. Далі повідомляєть-

ся про перебування мандрівників у залі очікування напроти гейту ВЗ в аеропорті Борисполя. Тут і розпочалися перші пригоди – подорожуючим відмовили у видачі посадкових талонів на рейс «Мілан – Сан-Паулу». А вже після прильоту в Мальпензу мандрівників спіткали інші негаразди, оскільки всередині терміналу автоматичних боксів реєстрації не виявилось. Лише з допомогою чорноокої літньої жінки, старшого менеджера «Alitalia», Кідруку таки вдалося взяти квитки на рейс і повернутися до хлопців. Одразу після прильоту в Сан-Паулу й невеликої перепалки із хлопцями про напрямок руху, далі вже без пригод, як побіжно зауважує оповідач, замовили квитки в офісі авіакомпанії «ТАМ», головного бразильського авіаперевізника, на найближчий рейс до Куйяби. Уже після зльоту подорожуючі дізналися, що «Airbus А320» спочатку прямує до Кампо-Гранде, столиці штату Мату-Гросу до Сул, і тільки після того летить у Куйябу. О третій годині дня хлопці були на місці. Як зауважує оповідач, «Київ – Мілан – Сан-Паулу – Кампо-Гранде – Куйяба», – увесь цей шлях проробили менш ніж за добу. І це було не погано...» [4, с. 29]. Таким чином, шлях від Києва до Куйяби, протяжністю тисячі кілометрів, відображається стисло завдяки його артикуляції вказівками на початковий та кінцевий пункт тільки цієї частини маршруту. Однак пункт, що маркується аеропортом сільського типу, не є кінцевим у цьому шляху. До місця призначення – фазенди у безлюдних нетрищах Пантаналу – добиралися з гідом із Пантаналу на ім'я Айлтон Алвес де Лара на його власному автомобілі дорогою Транспантанейра.

Новий фрагмент шляху означив сам оповідач: «Піднімусь до Чапади, а потім спустатимусь на південь в напрямку Кампо-Гранде, Боніто і далі аж до водоспадів Фоз-ду-Ігуасу на кордоні з Аргентиною. Наприкінці, можливо, поваляюся трохи на пляжах Санта-Каратини» [4, с. 80]. До речі, другу частину шляху М. Кідрук проходив самостійно, друзі відділися від нього, попрямувавши до Наталу.

Маршрут від Куйяби оповідач не описує, тільки зазначає: «Як і планував, я дістався до Чапада-дос-Гуймараньєс» [4, с. 80]. Заповідник, що мав однойменну назву з містечком, де розташовувався, знаходився на відстані шістдесяті кілометрів на північний схід від Куйяби, але на вісімсот метрів вище від Пантаналу. Про сам переїзд коротко пише: «Будучи в Чападі, я вдруге в житті чи не впритул підступив до смертоносних і непрохідних амазонських джунглів. Справжній Амазонас починався зовсім поряд (за бразильськими мірками, звісно) – за дві сотні кілометрів на північ. Враження мандрівника від перебування у містечку були не емоційнішими: «Наступний тиждень моїх поневірян Бразилією можна описати одним єдиним словом – дощ» [4, с. 80].

Прибувши до містечка Чапада-дос-Гуймараньєс мандрівник оселився в хостелі, який порекомендував Айлтон. Далі М. Кідрук планував відвідати заповідник, який славився глибочними каньйонами, швидкими річками, дивною місциною під назвою Porta do Inferno, котра колись слугувала в'язницею, а також височенним вісімдесятишестиметровим водоспадом Veu de Noiva. Проте нічого з перерахованого вище він так і не побачив. Усе містечко Чапада-дос-Гуймараньєс та його околиці накрив густий туман, що далі власних пальців на витягнутій руці нічого не було видно. Тому усе, що зміг побачити мандрівник, – це двометровий струмінь води, «котрий з гуркотом виривався з масної молочно-білої мли, що стискала простір до кількох метрів навкруги; більше нічого не прозиралось». До вечора наступного після приїзду дня М. Кідрук чекав налагодження погоди й, не дочекавшись, зібрав речі та поїхав назад до Куйябу. Тут він пересів у інший автобус, що прямував до Кампо-Гранде, головного міста провінції Мату-Гросу-ду-Сул. Зрозумівши, що втекти від дощу не вдалося і вирушати в Боніто немає сенсу, мандрівник ввечері того ж дня виїхав до містечка Фоз-ду-Ігуасу на півдні Бразилії, куди прибув уже вранці.

Прилетівши в Фоз-ду-Ігуасу мандрівник вирішив відвідати два місця: низку сполучених між собою водоспадів на річці Ігуасу та дамбу «Ітаіпу», найбільшу гідро-

електростанцію світу. Про водоспади оповідач розповідає мало, тільки наводить розгорнуту історичну довідку щодо особливостей цього комплексу та найбільш вражаючої його частини – Горлянки Диявола – U-подібної ущелини висотою 82 метри, шириною 150 метрів та довжиною 700 метрів. Більш важливою, на думку автора, є розповідь про перебування на дамбі «Ітаїпу», куди він із Фоз-ду-Ігуасу дістався на невеличкому автобусі. Насамперед екскурсанти піднялися на найвищу точку і проїхалися вздовж верхнього краю височенної дамби. Потім екскурсантів провели в надра дамби: спочатку в турбінний зал, згодом – у машинне відділення. Закінчилася екскурсія за пультом керування.

Повернувшись у НІ-хостел, який розташовувався у центрі Фоз-ду-Ігуасу, оповідач зустрічається з Хесусом та Мартіном, з якими ночував в одній кімнаті. Вони й підмовили поїхати у Парагвай, а саме: прикордонне містечко Сіудад-дель-Есте. О 8:00 ранку автобусом мандрівники вирушили у Парагвай. Маршрут передбачав перетин кордону, та все пройшло без проблем, і менш ніж за годину прибули до місця призначення.

Далі шлях мандрівника-оповідача пролягав на південний схід Бразилії – острів Санта-Катарина. Дорога тривала тринадцять годин, автобус прибув за годину до полудня до містечка Флоріанополіс – єдиного повноцінного поселення на Санта-Катарині. Оселився Кідрук у хостелі не далеко від трьох найвідоміших пляжів: Моле, Жоакінья та Барра-да-Лагоа. Таким чином, М. Кідрук фіксував на цих ділянках лише окремі маркери шляху.

Остання зафіксована у «путівнику» точка – аеропорт Сан-Паулу, де мандрівник-оповідач знову зустрічається зі своїми друзями і вже разом летять додому: через довгих дванадцять годин, навіть не перевдягаючись (у Римі було не по-зимовому тепло – 15 С) пересіли на літак «МАУ» до Києва. Ось так закінчилась навіжена бразильська авантюра» [4, с. 95]. Про повернення мандрівників читач лаконічно інформується в останньому розділі: «Прилетів у Бориспіль засмаглим, голодним і трохи напруженим» [4, с. 95]. Далі короткий запис: «Вечір 2-го січня 2010 року, Рівне, Україна» [4, с. 96], який свідчить про повернення М. Кідрука до батьківської хати. Як бачимо, шлях додому зображено схематично, що більше нагадує маршрут, ніж оповідь про шлях у стилі путівника. Однак розділ представляє собою не лише формальне завершення путівника, головне в ньому – факт повернення в рідну батьківську домівку. Подорож маркується стандартним записами типу: «мій перший день у Бразилії», «останній день на фазенді Фабіо», «наступний тиждень моїх поневірянь» тощо. Такі вказівки на місце та час знаходження мандрівника в дорозі у книзі робляться постійно, вони використовуються тут як важлива форма розділення шляху на фрагменти.

Проаналізуємо детальніше інформацію в оповіді про шлях щодо відповідності її жанру путівника. Для цього обрано ділянку дороги від Куйяби до фазенди в джунглях Пантаналу. Мандрівники домовилися з гідом-натуралістом, який живе в Пантаналу і якнайкраще знає його, що той проведе їх абсолютно безлюдною місцевістю трохи менше 100 USD за один день.

Перебування в Пантаналу розпочинається з поїздки Транспантанейрою, автомобільною дорогою, яка мала пролягти через увесь Пантанал від Куйяби до Корумби, прикордонного міста, розташованого з іншого боку від боліт на кордоні з Болівією. Однак будівництво припинили, залишився лише земляний насип, що тягнеться вглиб Пантаналу, оточений густими заростями та сотнями різних тварин, серед яких найчастіше трапляються каймани та капібари. Цією дорогою на світанку другого дня в Бразилії «на старенькому молочному мікроавтобусі «Volkswagen» мандрівники разом із гідом Айлтоном вирушили в дорогу. Перед тим, як відправитися в дорогу, натураліст Айлтон оголосив, що взяти із собою і призначив збори на восьму ранку. Подолання маршруту супроводжується наповненням його образним змістом

– важливими свідцтвами достовірності та справжності, які дозволяють читачеві проходити шлях разом із оповідачем.

Наступне місце, у якому спостерігається єдність руху мандрівника шляхом та кути зору оповідача – зовсім крихітне містечко Поконе, де була остання бензозаправка на шляху подорожуючих. У поле зору оповідача потрапляють мокрі одноповерхові будинки, які все ж дуже швидко зникли. Формально це вже й була Транспантанейра, та справжня вона почалася через кілька кілометрів. Менш ніж за десять хвилин руху «гладке і чорне полотно асфальту різко обірвалося... Комфортне шосе скінчилося, замість нього удаль тягнулася брудно-іржава, нерівна та вибоїста Транспантанейра. Зарості посуворішали і підступили ближче до шляху» [4, с. 35]. Увага оповідача вздовж усього шляху була прикута до узбіччя та до небезпечної глиняної густо-червоної дороги, якою вони їхали: «Якийсь час вздовж узбіччя Транспантанейри тягнулися примітивні дротяні загорожі, віддаляючи ділянки, що належать різним власникам, а понад ними, чіпляючись за грубі дерев'яні стовпи, провисали дроти єдиної в Пантаналі лінії електропередач. Невдовзі стовпи – останнє нагадування про цивілізацію – залишилися позаду» [4, с. 36]. Зупинитися ще прийшлося через дерев'яний шлагбаум, який перекривав дорогу. Проїхавши під аркою мандрівники все далі віддалялися від цивілізації, «натомість невблаганно занурюючись у дике та невідоме» [4, с. 36].

Через шістьдесят кілометрів після Поконе Айлтон звернув праворуч і рушив навіпростець через савану, час від часу натрапляючи на величезні калюжі, які доводилося обережно обминати. Раптом провідник прокричав, що охоронець на в'їзді в Пантанал повідомив, що вода в Ріо Кларо піднялась, і потім констатував: «Я не впевнений, що ми проїдемо до Фабіо... Підем пішки» [4, с. 37]. Тим самим констатується можливість зміни маршруту подорожі в разі, якщо попередній не забезпечує досягнення якоїсь, навіть проміжної, мети мандрівки. До кінцевої точки маршруту подорожуючі все ж добралися, про що пише оповідач: «Через кілька хвилин хащі розійшлися, поступившись місцем поодиноким, але кремезнішим деревином, і ми виїхали на відносно суху ділянку. Невдовзі поміж стовбурів проступили обриси недбалого дротяного паркану, за яким вималювалося кілька приземистих будівель» [4, с. 38]. Детальний та послідовний аналіз одного із фрагментів шляху, одноденної поїздки із Куйяби до фазенди Фабіо, дозволяє зафіксувати головну властивість оповіді про нього. Це принципова неперервність зображення шляху, що відрізняє його від пунктирного та дискретного маршруту. Разом із тим тут чітко маркуються окремі ділянки дороги, якою рухаються мандрівники. Це є зміна самої дороги: спочатку асфальтова, потім «брудно-іржава, нерівна та вибоїста» ґрунтова, далі бездоріжжя. Певні відрізки шляху позначалися спорудами: бензозаправка у Понтоне; дерев'яний шлагбаум на в'їзді в безлюдні нетрі Пантаналу. Суттєво й те, що для проходження певної ділянки шляху від початкового пункту до кінцевого має прокладатися локальний маршрут, який забезпечить рух до заданої географічної точки та дозволить досягти проміжної мети подорожі. Без споглядання явища природи чи пам'яток цивілізації, які є предметом зацікавленості мандрівника-оповідача, когнітивний ефект мандрівки неможливий.

Висновки та перспективи. У тревелозі М. Кідрука «Любов і піраньї» чітко простежується структура путівника як його основи. Це відображається, перш за все, у неперервному русі мандрівника означеним географічним простором. Рух визначеним маршрутом фіксується зупинками чи то для вивчення і знайомства з місцевістю й пам'ятними місцями, чи то для відпочинку, розваг і авантюрних забавок, чи то для пересадок і зміни видів транспорту. Спільними характеристиками жанру путівника й досліджуваного тревелогу є використання статичних даних щодо відстані між названими пунктами в кілометрах або годинах шляху. Варто відмітити, що така значима ознака для путівника в тревелозі виконує лише деталізуючу роль

і не завжди сприймається читачем як важливий елемент. Також об'єднує путівник і тревелог форма зображення «чужого» світу, однак спосіб представлення цього «інакшого» простору різняться. Для тревелогу характерними є вкраплення публіцистичності. Точкові маркери руху мандрівника в тревелозі часто доповнюються й розширюються авторськими роздумами, аргументами, зіставленнями, чим забезпечується відчуття прямої авторської присутності, що не завжди притаманне путівнику. У тревелозі автор – конститутивна фігура, герой і оповідач-мандрівник одночасно. Саме автор у тревелозі визначає маршрут і ним веде читача. Для путівника обов'язковим елементом є фактографічність, що у тревелозі прослідковуємо вкрай рідко. Увазі читача пропонуються тільки три карти-схеми місцевості, якою пролягає маршрут, проте і ці карти мало інформативні, без авторського коментарю з ними складно працювати. У тревелозі такі карти швидше виконують естетичну функцію і є засобами візуалізації. Чи не найважливішою ознакою путівника є безперервність шляху. У тревелозі ця особливість може бути не дотримана, коли автор навмисне порушує послідовність руху, доповнюючи контент тревелогу авантюрними розповідями чи публіцистичними роздумами. Таким чином, розповідь про шлях у тревелозі супроводжується вставками різного змісту, однак це не порушує її послідовності та архітектоніки путівника як основи жанру.

Порушена проблема потребує подальших розробок і передбачає поглиблення з метою визначити чітку приналежність тревелогу до певної жанрової групи та конкретизувати риси тревелогу, які дозволять його ідентифікувати як сталу жанрову форму.

1. *Александров О.* Подорожній нарис: «пам'ять жанру». Стаття перша. На перетині видів масової комунікації // *Діалог: Медіа-студії: збірник наукових праць / відп. ред. О. В. Александров.* – О. : Астропринт, 2015. – Вип. 20. – С. 8–35.

2. *Бідун А.* Путівник як жанр довідкової літератури на вітчизняному книжковому ринку // *Коло. Книгознавчий часопис.* – 2013. – № 5.

3. *Варикаша М. М.* Література non-fiction: поміж фактом і фікцією // *Актуальні проблеми слов'янської філології.* – 2010. – Вип. XXIII. – Ч. 3. – С. 28–38.

4. *Кідрук М.* Любов і піраньї. – К. : Нора-Друк, 2010. – 322 с.

5. *Майга А. А.* Литературный тревелог: специфика жанра // *Филология и наука.* – 2014. – № 3 (37). – С. 254–259.

6. *Полежаєв Ю.* До витоків тревел-журналістики в Україні: література мандрів // *Соціальні комунікації.* – 2012. – № 4 (12). – С. 109–113.

7. *Полежаєв Ю., Зоська Я.* Тревел-журналістика: соціальний та ідеологічний виміри (огляд зарубіжних досліджень) // *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки.* – 2014. – № 4. – С. 103–105.

8. *Розанова Ю. Н.* Путеводитель как жанр туристического дискурса: диахронический аспект // *Историческая и социально-образовательная мысль.* – 2014. – № 5 (27). – С. 281–285. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/putevoditel-kak-zhanr-turisticheskogo-diskursa-diahronicheskii-aspekt>.

9. *Русский тревелог XVIII-XX веков: маршруты, топосы, жанры и нарративы: коллективная монография / под ред. Т. И. Печерской, Н. В. Константиновой.* – Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2016. – 462 с. – Режим доступа: <http://docplayer.ru/28818284-Russkiy-travelog-xviii-xx-vekov.html>

10. *Руцинская И. И.* Путеводитель как вид справочного издания : специфика жанра и формы взаимодействия с читателем // *Язык и культура.* – Київ, – 2011. – Вип. 14 (148), – т. 2. – С. 78–85. – Режим доступа: <http://bit.ly/2oSgdfv>

11. *Юферева О.* Медіа-тревелог у сучасному друкованому виданні: жанрові витоки, специфіка, модифікації // *Вісник Львів. ун-ту. Серія журн.* – 2013. – Вип. 38. – С. 235–241.

12. *Юферева О. В.* Жанрово-родовий синтез у поетичному щоденнику та подорожі (українська та російська література XIX — початку XX ст.): монографія. – Запоріжжя, 2010. – 268 с.

13. *Шульгун М. Э.* Проблема жанровой и метажанровой специфики путешествий // *Русская литература. Исследования : сборник научных трудов.* – Киев, 2011. – Вип. XV. – С. 141–

159. – Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/105465/11-Shulgun.pdf?sequence=1>

1. Aleksandrov, O. (2015), «Travel essay: «memory of the genre». The first article. At the intersection of mass communication types», *Dialoh: Media-studii: Zbirnyk naukovykh prats*, iss. 20, pp. 8–35.

2. Bidun, A. (2013), «Guide as a genre of reference literature at the domestic book market», *Kolo. Knyhoznavchyi chasopys*, no. 5.

3. Varykasha, M. (2010), «Non-fiction literature: between fact and fiction», *Aktualni problem slovianskoi filolohii*, iss. XXIII, part. 3, pp. 28–38.

4. Kidruk, M. (2010), *Liubov i pirani [Love and Piranhas]*, Nora-Druk, Kiev, Ukraine.

5. Maiha, A. (2014), «Literary Traveller: Genre Specifics», *Filolohiia i nauka*, no. 3 (37), pp. 254–259.

6. Poliezhhaiev, Yu. (2012), «The origins of travel-journalism in Ukraine: travel literature», *Sotsialni komunikatsii*, no. 4 (12), pp. 109–113.

7. Poliezhhaiev, Yu. and Zoska, Ya. (2014), «Travel journalism: social and ideological dimensions (overview of foreign studies)», *Derzhava ta rehiony. Seriia: Humanitarni nauky*, no. 4, pp. 103–105.

8. Rozanova, Yu. N. (2014), «Guide as a genre of tourist discourse: diachronic aspect», *Istoricheskaya i sotsialno-obrazovatel'naya mysl*, no. 5 (27), pp. 281–285, available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/putevoditel-kak-zhanr-turisticheskogo-diskursa-diahronicheskiiy-aspekt> (access date November 15, 2018).

9. Pecherskaia, T. I. and Konstantinova, N. V. (2016), *Russkiy travelog XVIII–XX vekov: marshruty, toposy, zhanry i narrativy [Russian Travelogue of the 18th-20th Centuries: routes, toposes, genres and narratives]*, monograph, Izd-vo NGPU, Novosibirsk, Russia, available at: <http://docplayer.ru/28818284-Russkiy-travelog-xviii-xx-vekov.html> (access date November 15, 2018).

10. Rutsinskaya, I. I. (2011), «Guidebook as a kind of reference publication: genre specifics and form of interaction with the reader», *Yazyk i kultura*, Iss. 14 (148), vol. 2, pp. 78–85, available at: <http://bit.ly/2oSgdfv> (access date November 15, 2018).

11. Yufereva, O. (2013), «Media-travelogue in the modern print edition: genre origin, specifics, modifications», *Visnyk Lvivskoho universytetu, Seria zhurn*, iss. 38, pp 235–241.

12. Yufereva, O. (2010), *Zhanrovo-rodovyisntez u poetychnomu shchodennyku ta podorozhi (ukrainska ta rosiiska literatura XIX – pochatku XX st.) [Genre-genitive synthesis in poetic diary and travel (Ukrainian and Russian literature of the XIX - early XX centuries)]*, monograph, Zaporizhzhia, Ukraine.

13. Shulgun, M. E. (2011), «The problem of genre and metagenre specifics of travel», *Russkaya literatura. Issledovaniya : sbornik nauchnyh trudov*, Iss. XV, pp. 141–159, available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/105465/11-Shulgun.pdf?sequence=1> (access date November 15, 2018).

UDC 007 : 304 : 070

REPRESENTATIVENESS OF GENRE FEATURES OF A GUIDEBOOK AND TRAVEL MEDIA TEXT

Kovalova Tetiana, PhD (Social Communications),

Sumy State University, 2, Rymtsky-Korsakov St., Sumy, 40007, Ukraine, e-mail: tatkovalova@gmail.com.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-6551-4139>

Introduction. The modern travel media text is a rather common way of presenting information about travels to foreign destinations, as the aspiration to reflect the complex image of the modern world and readers' demands encourage the publicist to actively seek the means of updating the format, subject, genres and mode of interaction with the reader. The relevance of the research is defined by the uncertainty in genre affiliation of travelogues.

The aim of the research is to determine the representativeness of genre features of guidebooks and travelogues, as well as to determine the main features of guidebooks that are also characteristic of travelogues.

Methodology. The research is based on a methodological principle that unites logical, typological and contrastive analyses of travel media texts. The specific nature of the logical method lies in highlighting only the most essential, defining and fundamental genre features of guidebooks and travelogues. The typological method has made it possible to determine the common and distinct genre features of the texts under research. The specific nature of the comparative method lies in comparing genre features of guidebooks and travelogues. The systematic-structured method has been used to determine the place and role of the author upon creating an itinerary, and to determine the significance of documentary facts upon recreating the real path.

Results. As part of the study, common genre features of guidebooks and travelogues have been defined. It has been found out that guidebooks are notably characterized by their factual nature, documentary detailing, lack of imagery and consistent continuous reflection of the way the traveler moves. It has been proved that travelogues also display some fundamental features of guidebooks – factual nature and movement along a defined travel path, however the information is presented in different ways. Travelogues are characterized by image-bearing comprehension of facts and their interpretation by the author. The reflection of the path taken by the author is often discrete. The movement along the defined path is interrupted by remarks, thoughts, reflections, image-bearing digressions. It has been explained that besides having guidebook features, travelogues also necessarily have a publicity reflection of reality and author’s presence.

Conclusions. The main element of a travelogue is the itinerary defined by the author himself, which confirms the affiliation of the text with documentary journalism. The mentioned issue requires further investigation in order to determine the accurate affiliation of travelogues with a certain genre group, as well as to specify the features of the travelogue that would allow it to be identified as an established genre form.

Key words: *way, guidebook, travelogue, genre features, publicity.*

Стаття надійшла до редакції 01.11.2018